

Grodzisko w Czermnie nad Huczwą - Zamojszczyzna

Żadna służba nie uchroni zabytków przed zniszczeniem, jeśli potrzeby ich ochrony nie będzie od czuwał każdy z nas. Ważne jest, by wszyscy obywatele państwa dostrzegali konieczność ochrony zabytków, współpracowali ze służbami konserwatorskimi, a przede wszystkim spotykając się z zabytkiem, myśleli o nim jako o wspólnym dziedzictwie teraźniejszych i przyszłych pokoleń.

Każdy powinien wiedzieć, że obowiązkiem służb konserwatorskich jest czuwanie nad bezpieczeństwem zabytków, ale także, że nie wolno niszczyć i poszukiwać zabytków bez zgody takich służb.

Bywa tak, że ludzie chcący pomóc archeologom, sami poszukują różnego rodzaju zabytków - monet, naczyń, narzędzi, czy grobów. Nie powinni tego robić, gdyż działając z dobrymi chęciami mogą przysporzyć więcej strat, niż korzyści naukowych.

Konieczne jest, by wtedy, kiedy dowiedzą się o czymś, lub zauważą coś, co może być zabytkiem, powiadomili służby konserwatorskie, władze gminne lub najbliższe muzeum i zabezpieczyli znalezisko do czasu przybycia specjalisty - archeologa, który będzie wiedział, jak wydobywa się i chroni się zabytki.

Wszyscy, którzy pomogą w zabezpieczeniu zabytku, nie dopuszczą do jego zniszczenia lub przekażą go Państwowej Służbie Ochrony Zabytków, liczyć mogą na nagrodę lub dyplom, które przyznawane są przez Ministra Kultury i Sztuki.

Kim są archeolodzy i czym zajmuje się archeologia?

W powszechnym mniemaniu archeolog to człowiek, który z łopatą, szpachelką i miotłką w ręku poszukuje starożytnych przedmiotów ukrytych pod powierzchnią ziemi. Jednak celem archeologii jest nie tylko odkrywanie, opisywanie i naukowe badanie zabytków w celu poznania za ich pośrednictwem przeszłości, ale także ich ochrona i zabezpieczanie dla przyszłych pokoleń.

Archeolog nie jest poszukiwaczem skarbów - archeolog jest badaczem zdobywającym w trudzie wiedzę, a archeologia jest nauką pomagającą chronić zabytki.

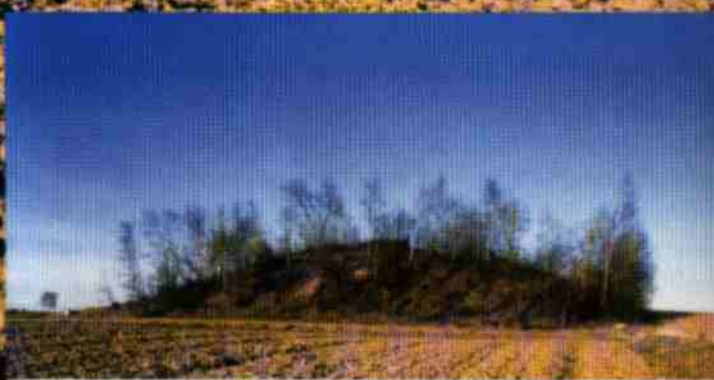
Nad bezpieczeństwem zabytków czuwa Państwowa Służba Ochrony Zabytków i kierujący nią wojewódzcy konserwatorzy zabytków oraz działający w imieniu Ministra Kultury i Sztuki - Generalny Konserwator Zabytków, który ma swoją siedzibę w Warszawie.

To właśnie do tej służby zgłaszać należy wszelkie odkrycia zabytków i przypadki ich niszczenia.

Ratujmy

zabytki archeologiczne

Grodzisko późnośredniowieczne, Rokity - Pomorze Środkowe

Starożytne kopce grobowe (kurhany), Runowo - Pomorze Środkowe

Zabytkiem archeologicznym jest wszystko to, co spoczywa w ziemi lub na jej powierzchni i co jest pozostałością dawnej działalności człowieka.

Zabytkami archeologicznymi są zatem nie tylko „skarby”, tzn. monety, ozdoby, broń, czy naczynia wykonane z metali szlachetnych.

Pozorna wartość materialna takich znalezisk nie zawsze odpowiada ich wartości naukowej - wprost prze-

Zniszczone intensywną uprawą roli kurhany - Zamojszczyzna

ciwnie, czasami, np. wiek chaty, w której ukryto skarb monet dokładniej określić można dzięki pozornie bezwartościowemu, glinianemu naczyniu, w którym się znajdowały.

Do takich bezcennych dla archeologów zabytków należą oprócz naczyń z wypalanej gliny, przedmioty z kości i rogu, noże, ciężarki tkackie, czy oselki.

Zabytkami są nie tylko pojedyncze przedmioty, ale i pozostałości całych pradziejowych wsi, dawnych grodów obronnych i położonych w ich pobliżu - podgrodzi oraz cmentarzysk i kopców grobowych.

Zabytek archeologiczny ma pełną wartość tylko wtedy, kiedy dokładnie znane i opisane jest miejsce, z którego pochodzi - bez tego staje się tylko „starym przedmiotem”.

* * *

Dlaczego zabytki trzeba chronić, jakie zagrożenia powodują, że zabytki nie są bezpieczne? Wydawałoby się, że ziemia je doskonale chroni.

Niestety, nawet tak pozornie nieszkodliwa czynność, jak uprawa roli może je doszczętnie niszczyć.

Coraz częściej używanie ciężkiego sprzętu rolniczego przyspiesza niszczenie i powoduje doszczętnie rozorywanie stanowisk archeologicznych. W ten sposób tracimy zarówno zabytki, jak i bezcenne źródło wiedzy, którym mogłyby się stać. **By tego uniknąć należy zwrócić uwagę na widoczne na powierzchni pola ciemne, regularne plamy, w których natrafić można na fragmenty glinianych naczyń**, może to bowiem świadczyć, że tuż pod powierzchnią ziemi kryją się resztki dawnych wałów obronnych, ślady chat lub nawet groby. Czasem o istnieniu starożytnych cmentarzysk świadczą mogą kości ludzkie wyorywane z ziemi, oraz gliniane naczynia, w których dawni mieszkańcy naszych ziem grzebali szczątki swych zmarłych po ich spaleniu.

Takim znaleziskom należy się szacunek nie tylko dla

tego, że są one cennym źródłem wiedzy - ludzie kilka tysięcy lat temu tak, jak i teraz pragnęli poszanowania dla swych bliskich - należy brać to pod uwagę.

Zabytki archeologiczne niszczy również działalność sił przyrody - rzeki niszczą brzeg, często zamieszkany już od tysiącleci, zabierając rok po roku coraz więcej osypujących się wraz z ziemią zabytków. Na takich brzegach często widać w świeżych obrywach ziemi czarne, wyraźnie odcinające się od rzeczno piasku pasy i plamy. Często wystają z nich fragmenty konstrukcji drewnianych - często przepalone, a także duże ilości fragmentów naczyń.

Wielkim zagrożeniem dla zabytków archeologicznych jest wszelka działalność budowlana: w tym ogromne inwestycje, jak budowa gazociągów, autostrad, czy zakładów przemysłowych. Zalicza się do nich także choćby kopanie rowów fundamentowych pod wiejskie budynki gospodarcze, domek na działce, czy sklep. Kopiąc w ziemi odkryć można pozostałości dawnych budowli, cmentarzy, czy obozowisk - natrafić można wtedy na ludzkie szkielety, fragmenty naczyń, skorodowane i bezkształtne przedmioty metalowe, monety lub wyroby krzemienne w postaci np. wydłużonych, płaskich wiórów.

Fragment wczesnosłowiańskiej ziemianki z pozostałościami kamiennego pieca, Hački - Podlasie